

POMEN ŽRTVOVANJA ŽIVALI

Praznovanje Eid-Al-Adha na primeru iz mesta Meknes v severnem Maroku

Maja Dolinar

179

IZVLEČEK

Eid-Al-Adha ali nam bolj znano poimenovanje kurban bajram je muslimanski praznik, ki se praznuje ob koncu vsakoletnega romanja v Hadž. Obeležuje Abrahamovo pripravljenost žrtvovati svojega prvorojenega sina Ismaila kot izraz pripadnosti bogu, kar muslimani obeležujejo z molitvami in obrednim žrtvovanjem živali, zato se imenuje tudi praznik žrtvovanja. Prispevek bo sestavljen iz etnografskega opisa doživljanja praznika pri maroški družini in bo izpostavil pomen žrtvovanja živali za muslimane v sodobnem Maroku.

Ključne besede: Eid-Al-Adha, praznik žrtvovanja, Maroko, obredno žrtvovanje živali.

ABSTRACT

Eid-Al-Adha, or to use the in Slovenia more familiar name Kurban Bayram, is a Muslim holiday celebrated at the end of the annual *Hajj* - the pilgrimage to Mecca. The feast is a reminder of Abraham's willingness to sacrifice his first-born son Ismail as an act of submission to god. Muslims honour this day with prayers and religious sacrifices of animals, and it is therefore also called the "feast of the sacrifice". The article is based on an ethnographic description of celebrating the holiday with a Moroccan family and reveals the meaning of religious sacrifice of animals to Muslims in contemporary Morocco.

Key words: Eid-Al-Adha, feast of the sacrifice, Morocco, religious sacrifice of animals.

Uvod

“Resnično, naklonili smo ti obilo dobrega, zato moli k svojemu gospodarju in obredno kolji živino! Tvoji sovražniki bodo zagotovo ostali brez vsega!” (Koran 518, 108: 1–3).

“Zbudi se, obglavili bomo ovco! Pridi hitro!” S temi besedami me je zgodaj zjutraj prebudila deklica iz družine, ki me je povabila, da si ogledam, kako poteka praznik Eid-Al-Adha. Za njo je prišla mati in mi položila v roke enega od svojih kaftanov. “Obleci se v tole, danes je praznični dan in tako boš tudi ti imela nekaj novega na sebi.” Hitro sem vstala, se oblekla v ponujeno oblačilo in odšla na teraso hiše, kjer je bilo že vse pripravljeno za veliki dogodek. V kotu sta stali dve prestrašeni ovci, ob katerih je bila zbrana vsa družina, ostri noži in posode so bili pripravljene.



Ovna na terasi, ki čakata na žrtvovanje, 2012 (foto Maja Dolinar)

Eid-Al-Adha je praznik žrtvovanja, to je tudi čas hadža oz. obveznega romanja, ko muslimani z vsega sveta v znak ponižanja in podreditve romajo v Meko. V islamu obstajajo trije prazniki z imenom Eid: prvi je Eid-Al-Fitr, ki nastopi ob koncu postnega meseca ramadana, drugi je že omenjeni Eid-Al-Adha, tretji pa je Eid-Jumuah, ki ga praznujejo vsak petek in obeležuje sposobnost vernikov, da sledijo Alahovim navodilom, da ob petkih opustijo vsakršno delo in s tem pritrjujejo temu, da ni nič večjega od boga (Najjar 2004: 75).

Praznik Eid-al-Adha v različnih regijah in državah različno imenujejo, tako lahko zasledimo poimenovanje kurban bajram v Turčiji, Bosni in Hercegovini ter Albaniji ali Eid-Al-Kabir v Jemnu, Siriji, severni Afriki (Maroko, Alžirija, Tunizija, Libija, Egipt), tudi Franciji. Obstajajo pa seveda še številna druga imena, npr. festival ovce, praznik žrtvovanja itd.

Če na hitro pogledamo antropološke raziskave praznika, lahko opazimo, da obravnavani muslimanski praznik žrtvovanja ni bil deležen veliko pozornosti s strani antropologov. Ena redkih antropologinj, ki ga raziskuje že od osemdesetih let 20. stoletja, je Anne-Marie Brisebarre (Moussaoui 2013). Praznik žrtvovanja je raziskovala v Maroku, Mavretaniji in Senegalu. Na osnovi njenih raziskav so izšle tri knjige, in sicer *Praznik ovce: Muslimansko žrtvovanje v urbanem prostoru* (1998), *Žrtvovanje v islamu: Ritualni prostori in časi* (1999) in *Tabaski v Senegalu: Muslimanski praznik v urbanem okolju* (2009), ki je za razliko od prejšnjih povsem posvečena multidisciplinarnemu raziskovanju praznika v Senegalu. Seveda so se

raziskovanju žrtvovanj ljudi ali živali posvečali tudi drugi antropologi, na primer Mircea Eliade, James G. Frazer in René Girard. Tako Eliade (1992) pravi, da žrtvovanje simbolično predstavlja nov cikel leta, Frazer (2001), da imajo žrtvovane živali vlogo prenašanja sporočil umrlim, Girard pa se ukvarja s pojmom grešni kozel. A vendarle se nihče izmed njih ni ukvarjal z muslimanskim praznikom žrtvovanja.

Pričujoči prispevek predstavlja opis praznovanja praznika v Meknesu, enem od maroških imperialnih mest. Ob raziskovanju v Maroku sem namreč dobila priložnost, da praznik praznujem skupaj z eno od družin in tako neposredno vidim, kakšen pomen ima za vernike. Prispevek bo etnografski opis praznovanja praznika in pričevanj pripadnikov družine. V prvem delu bom podrobneje predstavila zgodovinsko in versko ozadje praznika, podrobneje opisala dogajanje na dan praznovanja, sledil bo opis uporabe mesa žrtvovane živali in zaključek s pomenom samega praznika in žrtvovane živali za vernike.

Zgodovinsko in versko ozadje praznika

Eid-Al-Adha poteka na deseti dan Zil Haja, ki je zadnji mesec v muslimanskem koledarju. To je čas, ko milijoni muslimanov romajo v Meko in darujejo svojo žrtev (kurban) (Khan in Watson 2004: 538).

Po verovanju je okoli 2000 let pr. n. št. bog poslal na zemljo preroka Ibrahima (Abrahama). To je bil čas, ko so ljudje verjeli v idole in kipe, Abraham pa je bil poslan na zemljo z vero v enega boga. Njegovo življenje je bilo težko, poleg tega pa z ženo Saro nista mogla imeti otrok. Zato sta se v visoki starosti odločila poiskati nadomestno mater. Izbranka Hagara (Hadžera) jima je rodila sina Ismaila, ki velja za praočeta arabskega naroda. Ibrahima je nato obiskala trojica mož in ga obvestila, da bo kljub visoki starosti tudi Sara rodila sina Izaka, ki bo postal praoče Judov. Abraham je bil bogu hvaležen in je živel srečno, dokler ni sanjal božje zapovedi, da mora sina žrtvovati bogu. Kot piše v Koranu: "Ko je toliko odrasel, da je očetu pomagal pri delu, mu je ta dejal: 'Sinko, v sanjah sem videl, da bi te moral zaklati. Kaj misliš?' Sin je odvrnil: 'Oče, ravnaj, kakor ti je ukazano. Če bo Bog dal, boš videl, da bom vse potrpel.' Sledila sta božjim besedam. Ko je oče potisnil sina s čelom proti zemlji, smo ga Mi poklicali: 'O Abraham! Odzval si se razodetju v sanjah. Mi resnično bogato nagrajujemo dobrodelnike. To je bila res prava preizkušnja!' Sina smo odkupili z bogato žrtvijo in ohranili spomin na Abrahama med prihodnjimi rodovi [...]" (Koran 346, 37: 102–108).

Po verovanju naj bi bile sanje prerokov resnične, tako da je Abraham verjel, da je prejel resnično sporočilo boga in da mora naročeno opraviti. Ta zgodba naj bi bila božje sporočilo, da bo vsak izmed nas postavljen pred preizkušnjo odpovedati se nečemu, kar mu je najdražje. S tega vidika Ibrahimova pripravljenost, da izvrši božjo zapoved, čeprav bo zato izgubil tisto, kar najbolj ljubi, kaže njegovo veliko ljubezen do boga. Kot pravi zgodba, je bog takoj, ko je videl Ibrahimovo pripravljenost, da izpolni njegovo zapoved, rekel, da je preizkušnja opravljena. Posredoval je ravno v trenutku, ko je Ibrahim nastavil nož na Ismailov vrat, in zamenjal fanta z ovco. Bog je zahteval od Ibrahima, da žrtvuje svojega sina kot

preizkus njegove vere v islamu, in ko je Ibrahim to vero dokazal, je bog videl, da njegova žrtev ni potrebna.

V islamu velja, da od tega dneva dalje vsi muslimani, ki so predani božji volji, izvršujejo zapoved žrtvovanja kurbana. Vsi, ki si lahko privoščijo, morajo žrtvovati žival – ovna, kozo, ovco, kravo ali kamelo, tistim pa, ki si svoje živali ne morejo privoščiti, vera dovoljuje, da si jih sedem deli eno (mora biti krava). Bolj ko je žival družini ljuba, večji pomen ima žrtev.

Opis žrtvovanja živali

182

Izbrana ovna za letošnje žrtvovanje je družina pripeljala v hišo že nekaj dni pred samim praznikom. Žrtveno žival privedejo domov nekaj dni prej zato, da se navežejo nanjo, saj tako postane pravi simbol žrtvovanja. Žrtvovanje in žalost ob žrtvi spominja na Abrahamovo žalost ob žrtvovanju svojega sina.

Čprav številne maroške družine v urbanem okolju nimajo vrta ali hleva ali kakega drugega prostora, kjer bi lahko imeli ovco in jo negovali do dneva žrtvovanja, je navada, da pripeljejo žival domov in jo imajo na terasi na vrhu hiše. Hiše v Maroku nimajo streh, namesto njih imajo velike odprte terase, ki jih običajno uporabljajo za sušenje perila in za žrtvovanje živali – bodisi ob priložnosti praznika velikega žrtvovanja bodisi ob drugih posebnih priložnostih, kot je na primer rojstvo otroka, ki ga tudi spremljajo obredna žrtvovanja živali.

Oče “moje” družine je skupaj s sinovoma žrtvena ovna skrbno izbral, saj mora žrtvovana žival ustrezati določenim kriterijem, da je lahko sprejemljiva žrtev. Splošni kriterij je starost; žival mora imeti vsaj eno leto. Ostali pogoji, ki jih večinoma urejajo lokalni imami, se nanašajo na spol, starost, telesno strukturo, zdravstveno stanje živali (Brisebarre 1989: 13). V Maroku velja, da mora biti žrtvovana žival neskopljen oven. Samic ne žrtvujejo, saj so pomembne za ohranitev in večanje črede, kot mi je razložil eden od sinov.

Žival je vse do velikega žrtvovanja potrebno dobro hraniti in skrbeti, da ji je udobno. Oče “moje” družine je skupaj s sinovoma pripeljal domov dva velika, močna in zdrava ovna. Vsa družina je navdušena glasno vzklikala, ko so ju vlekli skozi hišo vse do tretjega nadstropja na odprto teraso. Hčerkici enega od sinov sta skakljali okoli njiju, na trenutke povsem prestrašeni, saj sta bili živali trikrat večji od njiju, na trenutke polni veselja nad tem, da imajo v hiši živali, ki bosta postali predmet žrtvovanja. Ena od deklic je glasno vzklikala “La mouton, la mouton! ('Ovca, ovca!’)”, medtem ko je s sestrico veselo plesala po terasi. Vsa družina je bila presrečna in je dobro skrbela za oba ovna. Deklici sta jima skozi okno ves čas metali slamo, ki sta jo ovna zadovoljno žvečila, oče družine pa je vseskozi skrbel, da sta imela ves čas svežo vodo. Dva dneva sta bila glavni zvezdi v hiši, vsi so ves čas skrbeli zanju in pogovori so se ves čas vrteli okoli njiju.

Kmalu je prišel dan velikega praznika. Zgodaj zjutraj se je vsa družina odpravila v lokalno mošejo. V skladu z versko tradicijo se je treba ta dan umiti, obleči nova oblačila in v mošeji opraviti jutranjo molitev. Če je le mogoče, se

mora te molitve udeležiti celotna družina. Najprej zmolijo kratko molitev, ki se imenuje salat, nato sledi verski obred, imenovan kutbah, ki ga vodi lokalni imam. Za romarje v Meki ta obred opravijo z vrha gore Arafat.

Potrebno je omeniti, da Eid-Al-Adha ni samo verski, temveč tudi družinski praznik (Brisebarre 1989: 12). To je namreč čas, ko se zbere vsa družina, ki skupaj skrbi za žival, jo skupaj žrtvuje ter skupaj poskrbi za spravilo njenega mesa. To je tudi čas, ko se družine med seboj obiskujejo, si izmenjujejo čestitke in se veselijo. Molitvam torej sledijo družinski in prijateljski obiski, izmenjava daril in čestitk. Čestitajo si z voščilom 'Eid mubarak' (blagoslovljen praznik), in sicer osebno, preko telefona, elektronskih sporočil ali sms-ov.

Žival mora biti žrtvovana čim prej po tem, ko se družina vrne iz mošeje. Obred žrtvovanja lahko poteka na verandi ali na dvorišču, lahko tudi na ulici. Maročani ga skoraj vedno opravijo na odprtih terasah na vrhu svojih hiš. Nanj povabijo sorodnike in prijatelje.

“Moja” družina je za prostor žrtvovanja izbrala teraso, na kateri so že dva dni imeli oba ovna. Pridružil se jim je tudi stric, ki je imel to leto čast zaklati živali, čeprav načeloma velja, da mora to opraviti oče družine. Tokrat je družina morala narediti izjemo, saj je bil oče že dalj časa bolan in zakola ni zmozel opraviti sam. Pomagali so tudi vsi štiri sinovi, ki so držali ovna na tleh. Ko sem se ozrla po ulici, sem opazila, da so vse okoliške družine na terasah svojih hiš in se prav tako pripravljajo na žrtvovanje. Nekateri so žrtvovane živali že slačili iz kože in jim odstranjevali notranje organe, medtem ko so se drugi, med njimi tudi “moja” družina, še pripravljali.

Napočil je čas za žrtvovanje prvega ovna. Sinovi so ga privedli na sredo terase, mu zvezali prednje in zadnje noge ter ga postavili v smeri Kaabe oz. Meke, pri čemer so ga tiščali tesno ob tla. Za posvetitev žrtvovanja je treba med obredom recitirati pravilne molitve in formule (Fedal in Ibrahimi 2004: 90).



Žrtvovanje, 2012 (foto: Maja Dolinar)

Nekateri raziskovalci omenjajo tudi običaj, da pred žrtvovanjem glavo in eno od prednjih nog živali namažejo s kano (Fedal in Ibrahim 2004: 90), tako kot naj bi to storil tudi Abraham. Ko sem glede tega vprašala enega od sinov, mi je odgovoril, da gre za lažno verovanje in da oni tega ne delajo. Sicer da obstajajo družine v Maroku, ki to vedno naredijo, vendar je po njegovem to neumnost, saj ni omenjeno v Koranu. Ob vprašanju, kaj naj bi to pomenilo in zakaj ljudje to počnejo, mi je povedal, da nekateri verjamejo, da bo žival tako postala bolj 'sveta' žrtev in da jo bodo v nebesih lažje našli.

Za izvedbo samega žrtvenega obreda morajo verniki dobro poznati pravila in korake verskega zakola:

184

- Žrtvovanje mora biti izvršeno tekom dneva.
- Žrtveni nož mora biti zelo oster, tako da lahko z njim prerežejo glavno žilo na vratu živali brez pretirane sile ali pritiska; vse to z namenom, da žival čuti čim manj bolečine.
- Nož se ne sme kazati živali, ki mora imeti zvezane noge, glavo obrnjeno navzdol in mora biti proti Meki.
- Žrtvovanje mora opraviti za zakol izučena oseba, ki živali ne sme prizadejati bolečine s slabim potegom z nožem; najpomembneje je prerezati sapnik, žrelo in obe vratni žili.
- Ko zareže v vrat živali, mora izvajalec zakola izgovoriti besede "Bismilah Allahu Akbar" ('V imenu boga. Bog je največji.'), lastnik živali pa pri tem recitirati verz iz Korana.
- Žival mora umreti zaradi izgube krvi. Kri mora povsem izteči iz telesa, preden odstranijo kožo in notranje organe. To je običajno dobre pol ure po prerezu vratu. Z dotikom preverijo, ali je telo živali še toplo ali ne. Če je še toplo, pomeni, da vsa kri še ni iztekla iz telesa in da je potrebno še počakati.
- Prepovedano je odreti ali rezati žival, ki kaže kakršne koli znake življenja. Prav tako je prepovedano uživanje krvi v kakršni koli obliki. Če bi razrezali meso, preden bi iz živali iztekla vsa kri, bi ta ostala v žilah v mesu, zaradi česar bi bilo meso 'haram' (prepovedano) in ne 'halal' (dovoljeno).
- Večje živali, kot so krave in kamele, lahko zakolje le izkušen mesar, saj neizkušeni lahko žival hitro ranijo ali ji prizadenejo nepotrebno bolečino.

V islamu kri predstavlja življenje in pogon duše, tako za človeka kot za živali. Šele ko se daruje duša živali bogu, se lahko njeno meso poje. Svetost krvi zahteva posebno pozornost ob zakolu. Z iztečeno krvjo je treba biti zelo previden, po njej se ne sme hoditi niti je prestopiti. Nasprotno, treba jo je čim prej odstraniti z velikimi količinami vode (Brisebarre 1993: 11).

Po omenjenih navodilih je potekalo tudi žrtvovanje, ki sem mu prisostvovala. Stric je s hitrim potegom prerezal oinov vrat in kri je začela odtekat. Četudi sem vajena opazovanja kolin v domačem okolju, moram reči, da me je vendarle pretreslo umiranje ovna, ki je s prerezanim goltancem izdihoval še zadnje znake življenja.

Ko je iz obeh ovnov iztekla kri, so ju sinovi začeli počasi slačiti iz kože, pred tem pa so z velikimi količinami vode najprej sprali kri s tal. V ta namen je na terasi odtok, v katerem hitro izginejo vse krvave sledi. Slečeno kožo so vrgli s terase na ulico, kjer je že čakal fant s prikolico, ki je pobiral odvržene kože. Kot so mi povedali, vseh kož ne zavržejo, nekatere uporabijo kot preproge in za izdelavo usnjenih izdelkov.



Slačenje kože, 2012 (foto: Maja Dolinar)

Prvega ovna so obesili na kavelj in mu začeli odstranjevati notranje organe. Žrtvovano žival (razen krvi, kože ter debelega in tankega črevesa) v celoti pojedjo.

Odstranjene glave ne zavržejo, temveč jo v ognju očistijo. Tudi v našem primeru je eden od sinov obe glavi odnesel k nekemu moškemu v soseski, ki je v ognju 'spekel' vse žrtvovane glave tiste četrti. Kot so mi povedali, glavo zažgejo zato, da z nje odstranijo vse dlake in ostale nečistoče.

Po odstranitvi vseh notranjih organov in umivanju z vodo so obe žrtvovani živali pustili viseti na kavlju do naslednjega dne.

Uporaba mesa žrtvovane živali in priprava jedi

Poleg pravil za zakol veljajo tudi pravila za način uporabe žrtvovane živali. Takole mi je povedla mati družine: "Veš, na Eid-Al-Adha muslimani po svetu žrtvujejo ovce, če si to seveda lahko privoščijo. Tako kot je to naredil naš prerok Abraham, mir naj bo z njim. In veš, del te žrtve se podari revnim ljudem, ki ne morejo sami kupiti ovce za žrtvovanje, tako da lahko tudi oni praznujejo. Družine praznujejo na ta dan tako, da se zberejo ob mizi, jedo in so hvaležni."

Praviloma velja, da se ostalega mesa ne dotikajo vse do naslednjega dne, ko žrtvovano žival v skladu s predvidenim namenom porabe posameznih kosov mesa čim natančneje razkosajo. Tako je tudi družina, pri kateri sem opazovala obred, odstranila iz telesa le notranje organe, ostalo meso pa je pustila 'počivati' na kavljju na terasi.

Kot rečeno, del žrtvovane živali vedno podarijo kot miloščino tistim, ki si ne morejo privoščiti lastne živali (Fedal in Ibrahimi 2004: 90). Po nekaterih zapisih žrtvovano žival razdelijo na tri enake dele, en del obdrži družina, ena tretjina gre sorodnikom in prijateljem, ena tretjina pa revnim (Khan in Watson 2004: 538). V družini, pri kateri sem praznovala praznik žrtvovanja, so mi razložili, da pravila glede razdelitve niso tako stroga, da je pomembno in obvezno le tretjino podariti revnim. Sami ostali dve tretjini mesa živali obdržijo in ga pripravijo ob posebnih priložnostih, na katere pa seveda povabijo sorodnike in prijatelje. Tako bi lahko rekli, da tudi oni del žrtvovane živali podarijo sorodnikom in prijateljem.

Velja, da je praznik žrtvovanja višek maroške kulinarike (Fedal in Ibrahimi 2004: 91). Regije se med seboj razlikujejo glede zahtevnosti priprave prazničnih jedi. Veliko uporabljajo vnaprej pripravljeno žltavo maslo, ki jedem daje značilen 'praznični' okus. Meso za shranjevanje obdelajo na različne načine. Najpogostejši je nasolitev ter sušenje na soncu in zraku. Najbolj nenavaden način je sušenje na soncu: meso izdatno nasolijo in začinijo ter ga nekaj tednov pustijo na terasi (Fedal in Ibrahimi 2004: 92). Kasneje ga uporabljajo za pripravo različnih tazinov in značilnega maroškega kuskusa s sedmimi različnimi vrstami zelenjave. To meso je tudi osnovna sestavina za kh'lii – mleto meso, ki ga pripravijo v ovčji masti, v kateri se konzervira. Družina, pri kateri sem preživela praznik, tega načina ne uporablja, saj kot so mi povedali, nihče v družini ni ravno ljubitelj tako pripravljenega mesa, ki naj bi imelo zelo poseben, nekako robot okus. Je pa seveda veliko družin v Maroku, ki ta okus obožujejo in na ta način vedno pripravijo žrtvovano meso.

V skladu s tradicijo preroka Mohameda verniki najprej pojedjo jetra, saj je to del živali, ki ga je najlažje pripraviti in se tudi najhitreje pokvari (Fedal in Ibrahimi 2004: 90). Tako so bili za prvi dnevni obrok na žaru pečeni v trebušno opno oviti kosi jeter, ki jih je na terasi spekel domači sin. Kose jeter smo pomakali v sol in kumino, da so dobili značilen maroški okus. Seveda zraven ni smel manjkati maroški zeleni čaj z meto.

V nekaterih regijah drobovje, ki ni namenjeno shranitvi, pripravijo na večer praznika. V ta namen ga razrežejo na majhne koščke, začinijo s česnom, kumino in koriandrom, kar da jedi značilen robot okus, ter skuhamo (Fedal in Ibrahimi 2004: 91). Zvečer so tako ženske pripravile na majhne koščke narezana pljuča in ledvica v omaki s čičeriko.

Po večerji je eden od sinov prinesel domov obe zažgani glavi. Oče je previdno odprl lobanji in iz njiju odstranil možgane. Prav tako so previdno odstranili jezika, ki so ju skuhalo na pari in pojedli.

Naslednje jutro je gospodinja pripravila možgane z jajci. Jed je začinila s soljo in kumino. Zraven smo spet pili maroški zeleni čaj z meto.

Za kosilo je ena od snah pripravila kuskus s sedmimi vrstami zelenjave, za katerega je uporabila meso z desne sprednje noge ene od žrtvovanih živali. Kot so mi povedali, vedno najprej pojedjo desno stran, saj se vse v islamu vedno začne z desne – tako se tudi je z desno in ne z levo roko, ker ta velja za nečisto.

Po kosilu je sledilo razkosavanje preostanka obeh žrtvovanih živali, ki sta še vedno viseli na terasi. Družina je celotno telo razkosala v skladu z namenom – na del, ki ga bodo podarili revnim, in del, ki ga bodo porabili sami za različne težave in ostale maroške jedi. Meso so nato shranili v skrinjo, tisto, ki so ga namenili za darilo, pa so odnesli vnaprej izbrani družini, ki si ni mogla privoščiti svoje živali za žrtvovanje.

Zvečer smo zopet jedli na žaru pečeno jed, tokrat na majhne koščke narezano eno od nog. Tudi tokrat smo kose mesa pomakali v sol in kumino ter zraven pili maroški čaj.

Pomen žrtvovane živali

Kot pravi Koran, “ni ne meso ne kri tisto, kar pride do boga, temveč je to pobožnost vernika” (Koran 22: 37). Žrtvovanje je tako dejanje, ki izraža taqwo – pobožnost, zavest o bogu. To pomeni, da bog zahteva od človeka, da se nečemu odpove (v tem primeru živali, ki jo poseduje) zgolj zaradi božje zapovedi. Žrtvovana ovca ni le navadna žival, temveč predstavlja versko žrtev v spomin na Abrahamovo žrtvovanje (Brisebarre 1989: 13).

Ob vprašanju, kaj pomeni praznik za družino, mi je gospodinja odgovorila, da je to najlepši praznik v islamu, saj se bogu zahvalijo za vse dobro in v njegovem imenu žrtvujejo žival, ki jo lahko nato skupaj zaužijejo in delijo s tistimi manj srečnimi od sebe. To je praznik, ko je zbrana cela družina, ki se skupaj veseli svoje vere v boga in se podredi njegovi želji. Praznik žrtvovanja je pravzaprav spomin na bistvo podreditve bogu. Kar je storil Ibrahim/Abraham, morajo storiti vsi verniki: podrediti se božjim zapovedim in ubogati boga. Kadar koli se božje zapovedi dotaknejo vernika, mora biti odgovor v njegovem srcu vedno podreditev. To je osnova islama.

Praznik žrtvovanja je nekaj, kar je med svetim in posvetnim in dovoljuje vernikom, da se približajo bogu preko žrtvovanja. Žrtev je namenjena bogu in nosi značilnost očiščenja: vernika očiščuje grehov (Fedal in Ibrahim 2004: 90).

Na koncu bi rada omenila še eno posebnost, na katero sem naletela ob prebiranju literature o praznovanju praznika v Maroku. Dan po prazniku žrtvovanja imajo ponekod v Maroku nenavaden festival, imenovan Boujloud. Poznajo ga v

regijah Tiznit in Agadir ter v regijah na jugu in severu v gorah Rif, kjer živijo Amazighi.

Na tem festivalu, ki traja običajno tri dni, se posamezniki oblečejo v kože žrtvovanih ovnov in si dajo na glave ovnove glave. Tako zamaskirani tekajo po ulicah sosesk, kjer strašijo in 'tepejo' otroke, moške in neporočene ženske. Poleg tega hodijo od vrat do vrat in prosijo za denar ali ovčje/kozje kože žrtvovanih živali (Fedal in Ibrahim 2004: 98). Na ta način žrtvovana žival dobi novo obliko uporabe – za potrebe maskiranja, pri čemer se njena koža in glava uporabita za preganjanje zlih duhov.

188 LITERATURA IN VIRI

BRISEBARRE, Anne-Marie

1989 La Célébration de l'Ayd el-Kébir en France: les enjeux du Sacrifice. *Archives de sciences sociales des religions* 68, št. 1, str. 9–25.

1993 The Sacrifice of 'id al-kabir: Islam in the French Suburbs. *Anthropology Today* 9, št.1, str. 9–12.

BRISEBARRE, Anne-Marie (ur.)

1998 *La fête du mouton : un sacrifice musulman dans l'espace urbain*. Paris: CNRS éditions.

BRISEBARRE, Anne-Marie; KUCZYNSKI, Liliane

2009 *La Tabaski au Sénégal: une fête musulmane en milieu urbain*. Hommes et sociétés: Karthala.

BRISEBARRE, Anne-Marie ; BONTE, Pierre ; GOKALP, Altan (ur.)

1999 *Sacrifices en islam: espaces et temps d'un rituel*. Paris: CNRS editions.

ELIADE, Mircea

1992 *Kozmos in zgodovina: mit o večnem vračanju*. Ljubljana: Nova revija.

FEDAL, Moha; IBRAHIMI, Ilham (ur.)

2004 *Jours de fête au Maroc*. ACR Édition Internationale: Paris.

FRAZER, G. James

2001 *Zlata veja: raziskave magije in religije*. Ljubljana: Nova revija.

KHAN, Ziasma Haneef; WATSON, P.J.

2004 Religious orientation and the experience of Eid-ul-Azha among Pakistani Muslims. *Journal for the Scientific Study of Religion* 43, št. 4, str. 537–45.

MAJARON, Erik

2005 *Koran*. Trzič: Učila International.

MOUSSAOUI, Abderrahmane

2013 La Tabaski au Sénégal : une fête musulmane en milieu urbain. <<http://remmm.revues.org/7569>> [10. 5. 2013].

NAJJAR, Taghreed A.

2005 Who hid the eid lamb? *World Literature Today* 79, št. 1, str. 75–77.

BESEDA O AVTORICI

Maja Dolinar je doktorska kandidatka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani in pripravlja doktorsko disertacijo na temo *Doživljanje egiptovske televizijske medijske produkcije v Magrebu in oblikovanje panarabske predstavne skupnosti*.

ABOUT THE AUTHOR

Maja Dolinar is a doctoral candidate at the Department of Ethnology and Cultural Anthropology, Faculty of Arts, Ljubljana, and is preparing her doctoral dissertation entitled "How the Egyptian television media production is experienced in the Maghreb and the formation of a pan-Arab imagined community."

POVZETEK

189

Muslimani praznujejo dva glavna verska praznika, ki se imenujeta Eid. To sta Eid-Al-Adha ali praznik žrtvovanja, ko številne družine žrtvujejo ovco v spomin na božje testiranje Abrahamove zvestobe, ki jo je moral dokazati z žrtvovanjem svojega sina Ismaela (Izaka), in Eid-Al-Fitr, ki nastopi ob koncu postnega meseca ramadana.

Prispevek predstavlja etnografski opis doživljanja praznika pri maroški družini v Meknesu in izpostavlja pomen žrtvovanja živali za muslimane v sodobnem Maroku. Eid-Al-Adha poteka na deseti dan Zil Haja, ki je zadnji mesec v muslimanskem koledarju. To je čas, ko milijoni muslimanov romajo v Meko in darujejo svojo žrtev (*kurban*). Tisti, ki si to lahko privoščijo, morajo na ta dan žrtvovati žival, ki je lahko oven, koza, ovca, krava ali kamela. Bolj kot je žival družini ljuba, večji pomen ima žrtev.

Že zgodaj zjutraj se verniki v novih oblačilih odpravijo v lokalno mošejo, kjer opravijo jutranjo molitev. Če je le mogoče, se mora te molitve udeležiti celotna družina. Žrtvovanje morajo izvesti čim prej po vrnitvi iz mošeje in to po strogih pravilih, ki jih zapoveduje vera.

Del žrtvovane živali uporabi družina skupaj s sorodniki, del pa obvezno podarijo kot miloščino tistim, ki si ne morejo privoščiti lastne živali. Velja, da je praznik žrtvovanja višek maroške kulinarike. Regije se med seboj razlikujejo glede na zahtevnost priprave jedi.

Praznik žrtvovanja je pravzaprav spomin na bistvo podreditve bogu. Kar je storil Ibrahim/Abraham, morajo storiti vsi verniki: podrediti se zapovedim boga in ga ubogati. Kadar koli se božje zapovedi dotaknejo vernika, v kakršnem koli stanju, mora biti odgovor v vernikovem srcu podreditev. To je osnova islama.

SUMMARY

Muslims celebrate two principal religious holidays, both containing the word Eid. One is Eid-Al-Adha or the feast of the sacrifice, when numerous families sacrifice a sheep to remind themselves of God testing Abraham's loyalty, which he had to prove by sacrificing his son Ismael (Isaac), and the other is Eid-Al-Fitr, which falls at the end of the month of fasting - Ramadan.

The article presents an ethnographic description of celebrating the holiday with a Moroccan family in Meknes and highlights the importance of sacrificing animals to the Muslims in contemporary Morocco. Eid-Al-Adha takes place on the tenth day of Zil Hajj, the last month in the Muslim calendar. This is the time when millions of Muslims make a pilgrimage to Mecca to offer their sacrifice (*kurban*). Believers who can afford it are expected to sacrifice an animal on this day, which may be a ram, goat, sheep, cow, or camel. The dearer the animal is to the family, the greater significance the sacrifice has.

Early in the morning the believers dress in new clothes and go to the local mosque for the morning prayer. If possible at all, the prayer should be attended by the entire family. The

sacrifice must be performed as soon as possible after returning from the mosque and in accordance with the strict religious rules.

A part of the sacrificed animal is used by the family together with relatives, and the rest must be given to those who cannot afford to sacrifice one of their animals. The feast of the sacrifice is considered to be the biggest event in Moroccan cuisine. The country's regions differ in the degree of sophistication in the preparation of these festive meals.

The feast of the sacrifice is actually a memory of the essence of submission to God. What Ibrahim/Abraham did, should be done by all believers: submit to God's commands and obey him. Whenever God's command involves a believer in whatever circumstances, the response in the believer's heart must be submission. That is the essence of Islam.